

NATIONALBUDGETTET OG VORE ØKONOMISKE PROBLEMER¹⁾

AF VIGGO KAMPMANN

Fra Nationalindkomstopgørelse til Nationalbudget.

1. Det er i Dag ganske aabenbart, at Chefen for Det statistiske Departement handlede klogt og fremsynet ved at foranledige Nationalindkomstundersøgelserne taget op i Departementet i Slutningen af Trediverne. Det havde ikke i Dag været muligt at bygge et Nationalbudget op inden for et nogenlunde kort Tidsrum, hvis man ikke havde kunnet tage sit Udgangspunkt i de foreliggende Nationalindkomstopgørelser.

Hidtil havde Departementet blot paa Grundlag af Selvangivelserne beregnet et samlet Beløb for Nationalindkomsten, og dette Totalbeløb, var endog alle klar over, var for lavt. Nu tog man efter udenlandske Forbilleder Undersøgelseserne op paa produktionsstatistisk Basis, og Resultaterne af det mangeaarige Arbejde foreligger nu i et Hefte af Statistiske Meddelelser om Danmarks Nationalindkomst 1930—46. Heri er for Tiaaret 1930—39 meget detailleret redegjort for Danmarks Nationalindkomst, dens Oprindelse og Anvendelse, og for Krigsaarene samt det første Efterkrigsaar er Hovedtallene for disse Beregninger ført videre. Ved disse sidste Opgørelser har man kunnet drage Nytte af den meget stærke Udvikling, som Nationalindkomstundersøgelserne har været underkastet, særlig i de krigsførende Lande. Det, der før Krigen begyndte blandt Statistikerne og senere blev taget op af Økonomerne ud fra statistiske og videnskabelige Synspunkter, blev under Krigen et vigtigt Instrument for den økonomiske Politik.

2. I Realiteten betyder Nationalindkomstopgørelserne, at man faar en alsidig Oversigt over Nationens Ressourcer og deres Anvendelse, og under Krigen, hvor det gjaldt om at producere mest muligt og at reservere saa stor en Del heraf som gør ligt til Krigens Formaal, uden at dette paa alvorlig Maade nedsatte Befolkningens Produktionsevne, fik Nationalindkomstopgørelserne stærkt stigende Betydning. Men ikke nok hermed, man begyndte ogsaa at blive stærkt interesseret i, hvorledes Produktionen vilde forme sig fremefter. Den moderne Krig kræver en Indsats af hele Produktionsapparatet, og det blev af væsentlig Betydning for den militære Strategi

¹⁾ Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 19. April 1948.

NATIONALBUDGETTET OG VORE ØKONOMISKE PROBLEMER¹⁾

AF VIGGO KAMPMANN

Fra Nationalindkomstopgørelse til Nationalbudget.

1. Det er i Dag ganske aabenbart, at Chefen for Det statistiske Departement handlede klogt og fremsynet ved at foranledige Nationalindkomstundersøgelserne taget op i Departementet i Slutningen af Trediverne. Det havde ikke i Dag været muligt at bygge et Nationalbudget op inden for et nogenlunde kort Tidsrum, hvis man ikke havde kunnet tage sit Udgangspunkt i de foreliggende Nationalindkomstopgørelser.

Hidtil havde Departementet blot paa Grundlag af Selvangivelserne beregnet et samlet Beløb for Nationalindkomsten, og dette Totalbeløb, var endog alle klar over, var for lavt. Nu tog man efter udenlandske Forbilleder Undersøgelseserne op paa produktionsstatistisk Basis, og Resultaterne af det mangeaarige Arbejde foreligger nu i et Hefte af Statistiske Meddelelser om Danmarks Nationalindkomst 1930—46. Heri er for Tiaaret 1930—39 meget detaillert redegjort for Danmarks Nationalindkomst, dens Oprindelse og Anvendelse, og for Krigsaarene samt det første Efterkrigsaar er Hovedtallene for disse Beregninger ført videre. Ved disse sidste Opgørelser har man kunnet drage Nytte af den meget stærke Udvikling, som Nationalindkomstundersøgelserne har været underkastet, særlig i de krigsførende Lande. Det, der før Krigen begyndte blandt Statistikerne og senere blev taget op af Økonomerne ud fra statistiske og videnskabelige Synspunkter, blev under Krigen et vigtigt Instrument for den økonomiske Politik.

2. I Realiteten betyder Nationalindkomstopgørelserne, at man faar en alsidig Oversigt over Nationens Ressourcer og deres Anvendelse, og under Krigen, hvor det gjaldt om at producere mest muligt og at reservere saa stor en Del heraf som gør ligt til Krigens Formaal, uden at dette paa alvorlig Maade nedsatte Befolkningens Produktionsevne, fik Nationalindkomstopgørelserne stærkt stigende Betydning. Men ikke nok hermed, man begyndte ogsaa at blive stærkt interesseret i, hvorledes Produktionen vilde forme sig fremefter. Den moderne Krig kræver en Indsats af hele Produktionsapparatet, og det blev af væsentlig Betydning for den militære Strategi

¹⁾ Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 19. April 1948.

at kunne skønne over den forventede Produktion baade af Krigsmateriel og af Levnedsmidler til Hæren og Civilbefolkningen. Nødvendigheden af Planlægning blev aabenbar, og Nationalbudgettet blev skabt.

Fra de krigsførende Lande fremkom ifølge Sagens Natur ikke mange Oplysninger om disse Nationalbudgetter, hvis Indhold maatte betragtes som en militær Hemmelighed. Men ogsaa paa dette Omraade er der sket det, at Krigens Værktøj har faaet Betydning i Fredens Tjeneste. Efter Krigen stod man i alle Lande — baade de, der var stærkt hærget af Krigen, og i Lande som Danmark og Sverige, der enten var udsuget af Okkupationsmagten eller havde maattet ofre store Beløb til Rustning — overfor omfattende Genopbygningsproblemer. Mest direkte kom dette frem i Lande, hvor selve Genopbygningen betød Opførelse af ødelagte Boliger og Fabriker, men ogsaa i Lande som f. Eks. Danmark, hvor Produktionsapparatet var udslidt og Valutabalancen forrykket, forelaa store Genopbygningsopgaver. Ogsaa nu gjaldt det om at faa Overblik over Produktionsmulighederne, og det afgørende Spørgsmaal blev da i de fleste Lande, hvor stor en Del af Produktionsresultatet, der kunde reserveres til Genopbygning, og hvor stor en Del, der maatte forbruges straks. Sagt paa en anden Maade blev Spørgsmaalet, om man paa lidt længere Sigt skulde stile efter en varig og stabil Forhøjelse af Levefoden eller blot lade Dagen og Vejen raade. Opstillingen af et Nationalbudget kunde hjælpe med til at besvare dette Spørgsmaal. Man ser derfor, at Lande som England, Holland og Norge er gaaet i Spidsen med Opstillingen af Nationalbudgetter, og ogsaa herhjemme blev man efterhaanden klar over, at Nationalbudgettet maatte tages i den økonomiske Politiks Tjeneste, hvis der skulde opnaas større Fasthed inden for denne.

3. Paa et af de Omraader, der herhjemme har størst Betydning for den økonomiske Udvikling — Udenrigshandelen — blev man allerede klar herover i Slutningen af 1946, og for 1947 opstillede man et Budget for Betalingsbalancen overfor Udlandet, den saakaldte Spareplan eller Balanceplan, som den senere blev omdøbt til. Man naaede ogsaa hurtigt frem til, at det ikke var nok at opstille et Budget, men at man ogsaa maatte følge dette og se, i hvor høj Grad det blev virkeliggjort. Igennem 1947 foretog man saaledes regelmæssige Sammenligninger mellem Balanceplanen og den faktiske Udvikling i Udenrigsomsætningen og Betalingsforholdene overfor Udlandet.

Den daværende Finansminister gav ogsaa ved flere Lejligheder Udtryk for Betydningen af at have et vist Overblik over den samlede økonomiske Virksomhed i Landet og gav fra Tid til anden paa Grundlag af Det statistiske Departements Opgørelser en Oversigt over Udviklingen i Nationalindkomsten og dens Fordeling; men en egentlig Budgettering for det samlede økonomiske Liv var der ikke Tale om.

Det blev den nu siddende Regerings Opgave at starte Arbejdet hermed, og siden dette Aars Begyndelse har man inden for Centraladministrationen arbejdet med Opstillingen af et Nationalbudget for 1948, som det er Tanken at gøre Rigsdagen bekendt med. Ved at offentliggøre Budgettet haaber man ogsaa at bidrage til, at der udbredes større Kendskab til Danmarks økonomiske Problemer.

Forbrug og Investering efter Krigen.

4. Det første Maal ved Nationalindkomstberegninger og paa samme Maade ved Opstillingen af et Nationalbudget er at finde frem til et Skøn over det samlede Resultat af hele Produktionen inden for et Aar. Dette kaldes Nationalproduktet og maales almindeligvis i Aarets Priser. Størrelsen af det enkelte Aars Nationalprodukt afhænger saaledes baade af Prisniveauet og af, hvor stor en Del af den produktive Virksomhed man inddrager under Beregningerne. F. Eks. om man medregner Værdien af det Arbejde, Husmødrene udfører i Hjemmet, eller ej. Eliminerer man Prisforskydningerne fra Aar til Aar, saadan som Det statistiske Departement har gjort ved at omregne Nationalproduktet for de enkelte Aar til 1935-Priser, faar man et Udtryk for Bevægelserne i den Mængde Varer og Tjenester, som frembringes i det enkelte Aar.

Under Krigen formindskedes Nationalproduktet maalt paa denne Maade ret betydeligt og var i 1941 næsten 20 pCt. lavere end i 1939. Aarsagen hertil var baade den lave Beskæftigelse og den formindskede Produktivitet særlig paa Grund af de stærkt begrænsede udenlandske Tilførsler af Raa-varer. Derefter steg Nationalproduktet samtidig med den stigende Beskæftigelse, saaledes at det i 1944 kun var nogle faa Procent lavere end før Krigen, men i 1945 faldt det atter og var 10 pCt. lavere end før Krigen. Det mest umiddelbare Maal for den økonomiske Politik i Efterkrigstiden har været at samle Bestræbelserne om en Forøgelse af Nationalproduktet, og det lykkedes da ogsaa i 1946 og 1947 at naa op paa samme Niveau som umiddelbart før Krigen.

Da Befolkningens mængden i det samme Tidsrum er forøget, og vi nu har praktisk taget fuld Beskæftigelse, er dette Resultat dog ikke særlig tilfredsstillende. Det maa dog tages i Betragtning, at Antallet af Personer i de produktive Aldersklasser ikke er steget i samme Takt som den øvrige Befolkning. Rundt regnet kan man sige, at Stigningen i den samlede Befolkning har været 10 pCt., men at Antallet af Personer i de produktive Aldersklasser kun er forøget med 5 pCt. Alt i alt maa det samme Nationalprodukt i Dag som før Krigen tages som Udtryk for, at Produktiviteten som Helhed er lavere end før Krigen, udtrykt i Procent omkring 10 pCt. lavere.

Det første Spørgsmaal, der naturligt melder sig ved Opstilling af et Nationalbudget for 1948, er derfor, om Nationalproduktet maalt i samme

Prisniveau kan forventes at vise nogen Stigning i Forhold til 1947, hvor det var nogle faa Procent større end i 1946. Efter alt at dømme vil dette imidlertid ikke blive Tilfældet. Saavidt man kan se i Dag, vil det danske Nationalprodukt i 1948 blive af samme Størrelse som i Aaret før. Ved denne Forudsigelse er der kun i begrænset Omfang taget Hensyn til, at Produktionen vil kunne forøges som Følge af Hjælp i Henhold til Marshall-Planen.

Inden for næsten alle Erhverv forventes Bruttonationalproduktet at blive af omtrent samme Størrelse i 1948 som i 1947. Inden for Landbruget maa der dog skønnes at blive en Tendens til en ubetydelig Nedgang paa Grund af Følgerne af den daarlige Høst i 1947, men Nedgangen forventes dog ikke at blive større, end at den vil kunne opvejes af en Høst noget over Gennemsnittet. En forholdsvis stor Nedgang ventes for Tørve- og Brunkulsproduktionen, men for det samlede Nationalprodukt spiller dette ikke nogen større Rolle.

Man kan nu spørge, hvorfor der ikke kan forventes større Produktion i 1948. For Landbruget er Svaret allerede givet, og for saavel dette som de øvrige Erhverv gælder det, at der allerede i 1947 var nærmest fuld Beskæftigelse, saaledes at større Produktion kun kan forventes, hvis Produktiviteten er stigende. Da det maa antages, at Arbejdstempoet nu atter er normalt, vil Produktiviteten kun stige, hvis Tilførslerne af vigtige udenlandske Raastoffer forbedres eller Effektiviteten øges gennem en Styrkelse af Produktionsapparatet.

Da det ved Opstillingen af Nationalbudgettet har været en Forudsætning, at der — naar bortses fra Udnyttelsen af allerede bestaaende Laanemuligheder — tilvejebringes Balance i Betalingsforholdet overfor Udlandet, har man ikke turdet regne med større Tilførsler udefra. Tværtimod maa Importen regnet i Mængde paa Grund af stigende Priser antages at blive en halv Snes Procent lavere end i Aaret før. Størstedelen af denne Nedgang vil falde paa Varer, som ikke har afgørende Betydning for Produktionen, og hvor dette ikke er Tilfældet, er forudsat et vist Lagerforbrug. Produktionen kan saaledes ikke forventes at ville stige paa Grund af øgede Tilførsler, og ej heller har Forbedringen af Produktionsapparatet været saa betydelig i det sidste Par Aar, at en saa stærk Effektivisering af Produktionen kan ventes, at dette vil give sig Udtryk i en Produktionsforøgelse. Resultatet bliver som nævnt, at man ikke tør regne med større Nationalprodukt i 1948 end i 1947.

5. Dette er jo netop et væsentligt Træk ved vor økonomiske Situation i Dag. Vi har i det store og Hele fuld Beskæftigelse, og selvom bedre Tilførsler fra Udlandet kan ventes, vil det ikke i de kommende Aar være muligt at forøge Produktionen væsentligt, medmindre vi forbedrer vort Kapitalapparat. Dette kan ske paa to Maader, enten ved at vi forbruger

mindre og investerer mere eller ved at laane de fornødne Midler til øget Investering i Udlandet. En Kombination af de to Metoder kan naturligvis ogsaa tænkes, men foreløbig har vi nærmest brugt mere og endog kun klaret os igennem ved samtidig at laane i Udlandet. Det siger sig selv, at denne Udvikling ikke kan fortsætte.

Det kan ikke bestrides, at Nationalproduktet paa længere Sigt kan forøges ved Optagelse af Laan i Udlandet, men samtidig vil en Del af Indkomstforøgelsen gaa til Forrentning og Afdrag paa Laanene. En varig Forbedring af Levefoden herhjemme vil derfor sikkert ikke kunne finde Sted, hvis vi ikke ud af Nationalproduktet investerer saa meget, at vi i hvert Fald kan følge med den tekniske Udvikling ude omkring i Verden.

Hertil vil man formentlig svare, at Forbruget herhjemme da ikke har været særlig stort i Aarene efter Krigen, og at en yderligere Nedsættelse eventuelt vil medføre en Føringelse af Produktionsevnen. Det er vanskeligt at tage Stilling særlig til dette sidste Spørgsmaal, men nogle Oplysninger over vort nuværende Forbrug kan maaske give et Bidrag til Belysning af Spørgsmaalet.

I Aaret umiddelbart før Befrielsen var det samlede Forbrug herhjemme næsten en Snes Procent lavere end i 1939, men i Løbet af 1946 og i den første Del af 1947 steg det samlede Forbrug op over Førkrigsniveauet. Tager man Hensyn til Stigningen i Indbyggertal, har det dog i 1947 ligget paa praktisk taget samme Niveau som før Krigen. Det vil sikkert undre mange at høre dette, men for det første er det jo fortrinsvis dem, hvis Forbrug er lavere end før Krigen, som beklager sig, og for det andet er alle tilbøjelige til først og fremmest at rette Tankerne mod de Varer, hvor Forbruget faktisk er lavere end før Krigen, og se bort fra de Vareomraader, hvor Forbruget har været stigende. Af saadanne kan f. Eks. nævnes Mel og Gryn, Sødmælk, Ost, Æg og Fisk, hvor Forbruget pr. Indbygger er 10—20 pCt. højere i Dag end før Krigen, og det samme gælder for Øl og Cigaretter, naar bortses fra den midlertidige Nedskæring af Forbruget i andet Halvår af 1947. Man vænner sig f. Eks. til et stigende Cigaretforbrug, maaske ogsaa fordi det en Overgang har været vanskeligt at bruge Pengene til noget andet, og den Dag, man kan begynde at faa Varer igen, kvier man sig ved at nedsætte det Cigaretforbrug, som man efterhaanden har vænnet sig til at betragte som normalt. En anden væsentlig og særdeles glædelig Grund til det større gennemsnitlige Forbrug er den øgede Beskæftigelse, som medfører en Forbrugsforøgelse for de mange, der nu modsat tidligere er beskæftiget Størstedelen af Aaret.

Men i det Hele taget er det vanskeligt at sammenligne Forbruget i to Aar adskilt af en saa lang Aarrække som ti Aar, hvori der er sket store Forskydninger i Befolkningens Sammensætning og Forbrugsvaner, hvad enten man nu vil kalde disse Forskydninger mere eller mindre tvungne. Med

Hensyn til 1948 skal kun nævnes, at Forbruget maa forventes paa de fleste Omaader at faa praktisk taget samme Størrelse som i Aaret før. En vigtig Undtagelse maa dog gøres, og det er vel ingen Overraskelse, naar jeg nævner, at Forbruget af Kød og Flæsk maa forventes at blive betydeligt mindre i 1948 end i 1947. En Del af denne Forbrugsnedgang vil sikkert blive opvejet af et øget Forbrug af saadanne Varer som Kartoffler, Æg og Fisk, men alt i alt maa Forbruget dog som Helhed nærmest ventes at blive lidt mindre i 1948 end i 1947.

6. Afgørende i økonomisk Henseende er imidlertid ikke saa meget Forbrugets Størrelse i Forhold til Aarene før Krigen som Forholdet mellem Forbrug og Nationalprodukt dengang og nu, eller om man vil, Forholdet mellem Investering og Nationalprodukt dengang og nu. Før Krigen udgjorde de indenlandske Nettoinvesteringer 6—7 pCt. af Nationalproduktet, og da der stort set var Balance i Forholdet til Udlandet, forøgedes Nationalformuen med et Beløb svarende til denne Nettoinvestering eller med omkring $1\frac{1}{4}$ pCt. aarlig. Dette var noget mere end Befolkningsforøgelsen, og man kunde saaledes regne med en stadig forholdsvis Forbedring af Produktionsapparatet, hvilket jo ogsaa gav sig Udtryk i en langsom Stigning i Levefoden.

I 1946 var de indenlandske Nettoinvesteringer omtrent af samme Størrelse som før Krigen, men da der samtidig var et næsten tilsvarende Underskud paa den løbende Betalingsbalance forøgedes Nationalformuen næsten slet ikke. Man kan ogsaa sige det paa den Maade, at Forbruget var næsten lige saa stort som Nationalproduktet, og at der samtidig ganske vist fandt en vis indenlandsk Nettoinvestering Sted, men denne finansieredes næsten helt ved Gældsstiftelse i Udlandet. Nettoopsparingen her i Landet, der er lig med Forøgelsen af Nationalformuen, var saaledes ganske ubetydelig.

I 1947 øgedes de indenlandske Nettoinvesteringer noget, og samtidig formindskedes Gældsstiftelsen over for Udlandet, saaledes at der dog i dette Aar var Tale om en beskeden Opsparing. Sættes denne i Forhold til Nationalproduktet, bliver Andelen 3—4 pCt., altsaa noget mindre end før Krigen.

For 1948 kan der ikke ventes nogen større Stigning i den indenlandske Nettoinvestering. Som nævnt vil Nationalproduktet formentlig blive af samme Størrelse som i 1947, og nogen stærkere Nedgang i Forbruget synes der ikke at være Udsigt til. Derimod vil Gældsstiftelsen i Udlandet, naar bortses fra det Omfang, hvori Marshall-Hjælp ydes som Laan, blive mindre end i 1947, og det maa derfor antages, at Nationalformuen vil øges noget mere end i dette Aar. Der skulde være Udsigt til, at man naaede op paa samme Opsparingsprocent i 1948 som før Krigen. Saafremt vi faar Marshall-Hjælp, vil denne Opsparingsprocent kun stige i det Omfang, Hjælpen

bevirker, at den indenlandske Investering øges med mere end Gælden til U.S.A.

7. I 1948 skulde der saaledes dog være Udsigt til, at man for første Gang efter Krigens Ophør naar til, at samme Andel af Nationalproduktet nettoinvesteres som før Krigen. Det vil jo være lidt overdrevent at kalde dette Genopbygning, hvis man ved Genopbygning forstaar, at man ikke alene forøger Nationalformuen i samme Takt som før Krigen, men derudover søger at indhente en Del af Krigstidens Tab. Paa den anden Side er det dog en Slags Milepæl, man naar, hvis man i 1948 kommer op paa Førkrigniveauet med Hensyn til Investeringerne. Det maa heller ikke glemmes, at dette Gennemsnit dækker over store Forskelligheder inden for de enkelte Investeringsomraader. Saaledes skrider Genopbygningen af vor Handelsflaade, der har stor valutaskabende Betydning, hurtigere frem end f. Eks. Genopbygningen indenfor Landbruget.

Skal der være Tale om egentlig Genopbygning, maa vi dog videre frem, og ser vi i første Omgang bort fra Mulighederne for Hjælp fra Udlandet, staar kun to Veje aabne: at forøge Produktionen og — eventuelt samtidig — at nedsætte Forbruget. Hvis man kan opnaa en tilstrækkelig Produktionsforøgelse, vil det være muligt at genopbygge uden en yderligere Nedsættelse af Forbruget, og det bliver vel denne Vej, man vælger i Praksis. Helt kan man jo heller ikke se væk fra Argumentet om, at ogsaa den nuværende Generation har visse Krav paa et normalt Forbrug, og det er ogsaa værd at tænke paa, at Mennesket ikke er den mindst vigtige Produktionsfaktor. Et stagnerende Totalforbrug udelukker ikke, at en vis Forbrugsforøgelse gennem en ændret Indkomstfordeling kan gennemføres for Dele af Befolkningen. Et Spørgsmaal jeg senere skal vende tilbage til.

Ved øgede Tilførsler fra Udlandet gennem Marshall-Planen eller paa anden Maade vil Produktionen kunne sættes i Vejret, og anvender vi Produktionsstigningen til Forbedring af vort Kapitalapparat, saaledes at Produktiviteten øges herhjemme, vil herigennem Takten øges i Nationalproduktets Stigning i de kommende Aar. Det skulde da være muligt fremover ikke alene at tilbagebetale Laanene, men ogsaa at indvinde et Overskud til Forbedring af den samlede Levestandard.

8. Afgørende for hele Udviklingen vil det imidlertid være, om der vil blive ført en saadan økonomisk Politik, at Investeringen øges som omtalt. Lykkes det imidlertid at øge Investeringerne, bliver det i endnu højere Grad end i Dag nødvendigt at holde Efterspørgslen efter Forbrugsvarer i Skak. I modsat Fald vil der være fortsat Tendens til Prisstigninger og for lav Produktivitet, ligesom det vil være vanskeligt at afskaffe Krigstidsrestriktionerne, som alle ønsker ophævet.

Denne Balance i det økonomiske Liv, som det vil være sværere at tilvejebringe, jo mere man af Hensyn til Fremtiden ønsker at forcere Gen-

opbygningen, er de fleste enige om ikke kan tilvejebringes uden en Sanering af vort Pengevæsen. Derimod er der øjensynlig ikke fuldstændig Enighed om, hvad der skal forstaas ved en Sanering af vort Pengevæsen.

Saneringen af vort Pengevæsen.

9. Ordet Pengesaning er et af de hyppigst anvendte i Efterkrigstidens økonomiske Diskussioner. Det har fundet Vej fra Bladenes Spalter og ind i de politiske Programmer og Valgopraab. Som saa mange andre Slagord har det den Fordel, at det kan forstaas paa mange Maader. Det kan maaske derfor være ganske nyttigt at se lidt nærmere paa, hvad der ligger bag. Den videste Betydning maa vel være den, at Pengevæsenet ordnes paa en saadan Maade, at det ikke virker ind paa den økonomiske Aktivitet, med andre Ord, at det er neutralt. Om noget saadant iøvrigt kan anses for ønskeligt eller opnaeligt i Nutidens Samfund, er saa et andet Spørgsmaal.

Ofte kaldes Optagelsen af lange Laan for Pengesaning. I andre Tilfælde kaldes det Pengesaning, at Reguleringskontoen i Nationalbanken formindskes. I disse Tilfælde hæftes Betegnelsen paa Forholdsregler, som man antager vil føre til Sanering af Pengevæsenet. Det gør det naturligvis lettere for Menigmand at forstaa den økonomiske Politik, naar man opstiller saadanne konkrete Maal for Pengesaning, men forfølger man dem under alle Forhold uden Hensyn til den økonomiske Udvikling, kan det komme til at svie til samme Menigmand. Det kan ikke være Reguleringskontoens Størrelse, som er retningsgivende for Pengesaning. Blandt andet er det vanskeligt at se, hvorledes de mange forskellige Omposteringer af Mellemværenderne mellem Staten og Danmarks Nationalbank kan have økonomisk Betydning for Pengesaning. Mest konsekvent var det vel, hvis man modregnede Statens Gæld og Tilgodehavender til Nationalbanken, saaledes at der kunde fremkomme et Nettogældsbeløb. Dette Beløb vilde da falde og stige, alt efter hvilken Finans- og Pengepolitik den sidende Regering fører.

Formaalet med Pengevæsenets Sanering, hvis man endelig vil bruge dette Ord, maa vel i Dag være at sikre, at den store Investering, som Genopbygningen betyder, ikke fører til Prisstigninger og for lille Produktion. Tendensen til Inflation indebærer altid sociale Uretfærdigheder og vil i sig selv virke hæmmende paa Genopbygningen. Af denne sidste Grund betyder Ønsket om en Genopbygning ogsaa, at man maa søge at hæmme Prisstigninger, som har Rod i større Avancer og Lønninger. I jo højere Grad det lykkes at hindre de førstnævnte Prisstigningstendenser, jo lettere vil det være at holde igen overfor Krav om øget Aflønning af Produktionsfaktorerne. Set paa denne Baggrund faar Saneringen af Pengevæsenet afgørende Betydning for Genopbygningen.

Seiv om man kan blive enig om at opfatte Pengesanereringen paa denne Maade, er det ikke givet, at der kan opnaas Enighed om, hvilke Veje man skal gaa for at naa dette Maal. Der hersker stadig Strid om, hvorvidt Hovedvægten skal lægges paa Rentepolitikken eller Finanspolitikken, paa Rentestigning eller Overskud paa de offentlige Budgetter. Nu kan disse to Ting ikke helt adskilles. Overskud paa de offentlige Budgetter vil altid have en renteforhøjende Virkning, og Stillingen i Dag er vel den, at Nødvendigheden af en Overbalancering af Budgettet i den nuværende økonomiske Situation er ved at vinde almindelig Anerkendelse. Tilbage staar saa Spørgsmaalet om, hvorvidt det samtidig er nødvendigt at søge Renten sat yderligere i Vejret. Tilhængere heraf camouflerer ofte dette Ønske ved at hævde, at det er Opsugningen af ledige Penge, der er det primære, og at den heraf følgende Rentestigning er noget, man maa tage med som et beklageligt Onde. Det er vanskeligt at se, hvilken Nytte en faktisk Opsugning skal gøre, hvis det ikke er Rentevirkningen, man sigter efter.

10. Jeg vil derfor først sige et Par Ord om Nødvendigheden af at føre en Rentepolitik i Dag. Skal der være nogen Mening hermed, maa Tanken vel være, at man gennem en Renteforhøjelse søger at begrænse Investeringerne og søger Opsparingslysten fremmet. Hvis man holder fast paa Ønsket om en høj og stabil Beskæftigelse, maa Renten kun forhøjes saa meget, at en høj og stabil Beskæftigelse stadig bevares. Er man villig til at opgive dette Ønske, kan der formentlig ikke sættes anden Grænse for Renteforhøjelsen, end at denne bliver saa stor, at Importreguleringerne vil kunne ophæves. At dette i Dag uden en samtidig dybtgaaende Ændring af Løn og Priser vil betyde en stor Arbejdsløshed er vel højt sandsynligt.

Imidlertid skal Renteforhøjelsen sikkert være ret betydelig, hvis andre Investeringer end Byggeriet skal paavirkes. Byggevirkensomhedens Omfang bestemmes i Dag først og fremmest af Materialetilgangen, og en stor Del af Boligbyggeriet er ved særlig Lovgivning gjort ufølsom overfor Rentændringer. Der maa sikkert ogsaa en betydelig Renteforhøjelse til, hvis Opsparingslysten skal fremmes.

Jeg tror derfor ikke, at det vil være muligt at søge Pengevæsenet saneret udelukkende ad Rentepolitikens Vej, og der er i Dag sikkert ogsaa kun faa, der i Virkeligheden tænker herpaa. Det mere moderate Synspunkt er vel, at en mindre Renteforhøjelse nok kunde gavne noget, og at i hvert Fald en Rentenedgang maa forhindres. I den nuværende Situation, hvor Rentefoden fortsat i høj Grad er afhængig af Forventningerne om det fremtidige Niveau, vil jeg dog tro, at det bedste vil være indtil videre at holde Renten nogenlunde konstant. De Svingninger i Rentefoden, der har været i det sidste Aars Tid, har ingen Betydning haft for den økonomiske Politik og har kun medført unødige Tab og tilsvarende tilfældige Gevinster. Ved en passende Regulering af Omfanget af lange og korte Laan i Forbindelse

med Ændringer i Kassebindingsreglerne vil jeg foreløbig anse det for muligt at holde Renten konstant paa et Niveau paa ca. 4 pCt.

11. Ønsker man at fastholde Genopbygningstanken og dog hindre et inflatorisk Pres paa Løn og Priser, kommer man i den nuværende Situation ikke uden om at tage sin Tilflugt til Finanspolitikken. Skal Forbruget holdes inden for de Rammer, Genopbygningsarbejdet tilsiger, uden at Priserne stiger, maa Forbrugsefterspørgslen reduceres enten gennem frivillig Opsparing eller ved, at der skabes Overskud paa de offentlige Budgetter. Kun herved vil det være muligt at faa frigjort Arbejdskraft og Materialer til Investering og Eksportproduktion og at reducere Investeringsslysten inden for Forbrugsomraader, som i Dag maa anses for mindre vigtige.

Et stabilt Prisniveau er sikkert den varigste Forudsætning for at fremme Opsparingsslysten, som dog sikkert ogsaa kunde stimuleres ved finanspolitiske Foranstaltninger. I dette Foraar er allerede gennemført et Par Forholdsregler med dette Sigte. Forhøjelsen af den skattefri Formuegrænse og Præmieobligationerne. De sidste kan kun faa Opsparingseffekt, hvis de købes ud af Indkomst, der ellers vilde være forbrugt, og den ret beskedne Forhøjelse til 20.000 Kr. af Formueskattegrænsen har vel fortrinsvis psykologisk Betydning. Ved mere vidtgaaende Ændringer i Indkomst- og Formuebeskatningen vil man nok kunne opmuntre til større Opsparing. Jeg skal ikke gaa nærmere ind herpaa ved denne Lejlighed, men dog nævne, at jeg ikke tror, at det er muligt i Praksis at fritage egentlig Nyopsparing for Indkomstbeskatning. Derimod kan Formuebeskatningen omlægges saadan, at den i mindre Grad rammer egentlig opsparet Formue og i højere Grad beskatter Formuegevinster, Arv og Gave.

Selv om man ser bort fra de laveste Indkomster, som ifølge Sagens Natur ikke kan præstere en Opsparing, er det dog aabenbart, at store Befolkningsgrupper intet sparer eller i hvert Fald forbruger for meget i Dag, hvis Genopbygningsmaalet skal naas. Det vil derfor indtil videre være nødvendigt at sikre den nødvendige Opsparing gennem et Overskud paa de offentlige Budgetter og særlig paa Statens Budget. Om dette skal naas ved en Udgiftsreduktion eller en Forøgelse af Skatteudskrivningen er nærmest et Fordelingsspørgsmaal, som jeg senere skal vende tilbage til. Afgørende er det, at Staten tager flere Penge hjem, end den giver ud. At dette giver Skatteyderen Indtryk af, at der berøves ham Forbrugsmuligheder, er meget naturligt; men fastholdes Investeringen, vilde disse Muligheder alligevel ikke kunne realiseres.

Hvilke Skatter man anvender, har Betydning for Indkomstfordelingen og for Spørgsmaalet om Skatternes forbrugsbegrænsende Virkning. I jo højere Grad Skatterne rammer de store Indkomster, der normalt sparer mest, jo mindre bliver deres forbrugsbegrænsende Virkning. Man glemmer blot ofte, at det kun er en ret lille Del af Indkomstmassen, der falder

paa de store Indkomster, saaledes at Hovedparten af næsten alle Skatter betales ud af de mere jævne og mellemste Indkomster, hvorfor der maalt i Beløb formentlig ikke er den store Forskel i de forskellige Skatters Forbrugseffekt, som man er tilbøjelig til at antage. Spørgsmaalet om, hvilke Skatter man skal vælge, maa derfor først og fremmest afgøres ud fra deres fordelingsmæssige Virkning. Jeg skal senere komme ind paa, at dette ogsaa vil være af Betydning for Gennemførelsen af Genopbygningen.

Efter 1945/46, hvor der var et stort Underskud paa Statens Budget, har der været Balance i Statens Finanser. For 1947/48 var der endog et reelt Overskud, og for 1948/49 stiler man mod at forøge dette.

Der vil dog herved ikke være tilvejebragt Ligevægt mellem Udbud og Efterspørgsel af Forbrugsvarer, og paa indeværende Tidspunkt synes der ikke at være Udsigt til, at denne Ligevægt vil blive tilvejebragt i 1948. Om lidt skal jeg vende tilbage til nogle af Aarsagerne til, at det har været umuligt at komme videre med Pengesaning.

12. Jeg nævnte før den afgørende Betydning, Prisstabilitet maa siges at have i Dag for hele vort Genopbygningsproblem. Dette gælder saa meget desto mere, som Lønningerne herhjemme reguleres efter Pristallets Bevægelser. Det er derfor meget uheldigt, at den daarlige Høst i 1947 ikke alene mængdemæssigt har forringet vor økonomiske Situation, men ogsaa har dannet Baggrunden for en stærk Prisstigning paa vore Landbrugsprodukter. Prisstigningen har været saa stærk for de animalske Produkter, at Landbruget herigennem i stort Omfang er blevet holdt skadesløst for de økonomiske Følger af den daarlige Høst.

Nu vil man maaske sige, at det ogsaa kun er ret og rimeligt, at den øvrige Befolkning bærer en Del af Tabene ved den daarlige Høst, og særlig gunstigt for Danmark er det naturligvis, hvis en Del af Byrden gennem højere Eksportpriser kan væltes over paa Udlandet. Det sidste finder dog kun Sted i de Tilfælde, hvor højere Eksportpriser opnaas uden en tilsvarende Forhøjelse i Importpriserne som Følge af Stigningen i vore Eksportpriser. Det maa i hvert Fald hævdes, at vore Importpriser er stigende som Følge af vore højere Eksportpriser, hvis disse ved bilaterale Aftaler kun opnaas i Lande, som vi hovedsagelig eksporterer til, netop fordi vi kun der kan faa opfyldt vore Priskrav. I saa Fald er det Eksportørerne og ikke Danmark, der faar Gavn af de højere Eksportpriser.

Hvis de igangværende Drøftelser om Landbrugsordningerne og Kornloven resulterer i meget højere Priser, vil dette kunne give et nyt Stød til Prisstigninger, der netop i den nuværende Situation maa anses for at være højst uheldigt. Dette gælder ogsaa omend maaske i mindre Grad, selv om Forbrugerprisen ikke ændres, fordi Staten paatager sig nye Udgifter for at holde Priserne.

13. Landbrugets Priskrav begrundes blandt andet med Nødvendigheden af at opretholde taalelige Vilkaar for Erhvervet, og naar det sikkert vil vise sig vanskeligt at gennemføre den fornødne Overbalancering af Budgettet, skyldes dette, at Repræsentanterne for de forskellige Samfundsgrupper kvier sig ved at gaa med til at lægge nye Byrder paa Befolkningen. Dette fører mig over paa en Drøftelse af, hvad der er den egentlige Aarsag til, at det trods de mange gode og næsten enstemmige Ønsker om en Genopbygning gaar saa trægt med at gennemføre de nødvendige Forholdsregler for at fremme Genopbygningen.

Kan Genopbygningen fremmes?

14. Ved en Bedømmelse af Modstanden mod at bære Byrderne ved Genopbygningen maa Hensyn tages til, hvad der skete under Krigen. Mange vil maaske mene, at det ikke har meget med Sagen at gøre at se tilbage, idet det kun kan være Fremtiden, der har Betydning for Genopbygningsproblemet. Jeg tror ikke, at dette er rigtigt, hvis man vil søge frem nogle af de væsentligste Aarsager til, at det hidtil er gaaet saa forholdsvis trægt herhjemme med at komme i Gang med Genopbygningen.

Besættelsestiden medførte ret betydelige materielle Tab for den danske Befolkning. En væsentlig Del heraf blev baaret med det samme, ved at Krigstidens Forbrug blev føleligt reduceret, men en anden betydelig Part blev væltet over paa Fremtiden. Jeg tænker her baade paa Krigstidens direkte Kapitaltab og paa de mange Investeringer, som vi blev forhindret i at foretage. Genopbygningen drejer sig jo netop om at erstatte denne sidste Del af Krigstidens Tab. Dette kan imidlertid, som vi har set, kun ske ved, at Forbruget holdes inden for visse Grænser ogsaa i Efterkrigstiden.

Nu foreligger, saavidt jeg kan se, den Situation, at under Besættelsen og særlig under dennes første Del maatte Lønarbejderne og mange andre med faste Indtægter bære næsten hele Forbrugsindskrænkningen, hvorimod Størstedelen af de erhvervsdrivende og særlig Landbruget gennem ret kraftige Stigninger i Pengeindtægten formaaede at opretholde Forbruget. Efterhaanden som Beskæftigelsen steg, og Lønningerne ogsaa øgedes noget, formindskedes denne Forskel, men tager man Besættelsesperiodens Helhed, synes Hovedlinien klar.

Efter Krigen vil de, der nogenlunde har klaret sig gennem Krigen uden i væsentlig Grad at være ramt af den almindelige Forbrugsnedgang nødvendigvis gaa ned i Realindkomst, og Lønarbejderne, hvis Stilling er forbedret efter Krigen og atter er ved at naa á jour med de andre Klasser maalt med Førkrigsalene, naturligvis heller ikke opgive den møjsommeligt opnaaede Position. Naar hertil tages i Betragtning, at Størstedelen af Landets Befolkning, men naturligvis særlig de smaa Indkomster, har et vældigt Behov

for Fornyelser af mere varige Konsumgoder, er det egentlig ikke saa uforstaaeligt, at forbrugsbegrænsende Forholdsregler støder paa Modstand.

Modsætningsforholdet mellem Ønsket om en Genopbygning og Ulysten til i Virkeligheden at søge den fremmet, har hidtil ført til, at man har fastholdt Genopbygningskravet og endog ønsker det fremmet stærkere, men samtidig søger alle Samfundsgrupper at slippe for at deltage i Byrderne ved Genopbygningen. Dette sker ved Pris- og Lønstigninger eller ved, at man undlader at skabe det nødvendige Overskud paa Statsbudgettet. Situationen fremkalder to Spørgsmaal. For det første om Genopbygningskravets Berettigelse og for det andet, om man i bekræftende Fald kan faa Genopbygningen fremmet, hvis det medfører øjeblikkelige Byrder for næsten alle.

15. De hidtil fastsatte Maal for Genopbygningen har hovedsagelig bygget paa Skøn over Krigstidens direkte Tab og indirekte Tab ved nedsat Investering. I og for sig er denne Problemstilling forkert og kan ligefrem være skadelig, hvis den automatisk fører til Ønsket om nøjagtig Erstatning af de saaledes beregnede Tab. Der er f. Eks. ingen Grund til at tro, at det økonomisk forsvarlige i Dag vil være at søge tilvejebragt netop den Handelsflaade, vi vilde have haft, hvis der ikke havde været Krig, og Flaaden var øget i samme Tempo som før Krigen. Mange vil vel mene, at det vil være gavnligt, om dette stærkt valutaskabende Aktiv kunde øges endnu mere.

Skal man undersøge Genopbygningsbehovet, maa Blikket vendes fremad, og det er egentlig forbavsende, i hvor ringe Grad man hidtil har gjort dette. I hvert Fald hvis man dømmer efter de Oplysninger, der er kommet frem om Erhvervslivets Planer. Mon Tiden ikke var inde til at beskæftige sig lidt mere konkret med de store erhvervsøkonomiske Spørgsmaal om, efter hvilke Linier vort Erhvervsliv skal udvikles i Aarene fremover. Paa et enkelt Omraade har der været fremsat Ønsker i denne Retning, idet først Arbejderbevægelsens Erhvervsraad og senere det konservative Folkeparti har fremsat Ønske om Nedsættelse af en Landbrugskommission, der skulde iage Landbrugets Forhold op til Undersøgelse paa bred Basis.

Det vil dog sikkert blive nødvendigt at se paa Problemerne i hvert Fald inden for vore vigtigste valutaskabende Erhverv i Sammenhæng. Ved Opstillingen af Nationalbudgettet for 1948 har man draget god Nytte af de mange Oplysninger, som forefindes om Udviklingsplanerne for Skibsfarten, og ogsaa for andre Erhverv vil saadanne mere langsigtede Investeringsprogrammer kunne være til Nytte for Budgetarbejdet.

Det vigtigste er dog, at man herigennem ligesom i højere Grad fik Indhold i Problemet om, hvad det egentlig er, der skal genopbygges, og tillige fik Lejlighed til at konfrontere Genopbygningsønskerne med de mere jordbundne Muligheder for at gennemføre dem. Herved vilde man ogsaa faa

trukket hele Genopbygningsproblemet skarpere frem i Befolkningens Bevidsthed.

Netop nu, hvor der er Udsigt til, at vi gennem Marshall-Hjælpen kan faa de nødvendige Tilførsler fra Udlandet i en Periode over 4 Aar, synes der god Grund til at tage dette Spørgsmaal op.

En første Betingelse for at kræve Ofre af Befolkningen for at genopbygge, vil ogsaa være, at man kan sandsynliggøre, at Ofrene ogsaa senere vil blive honorerede. En anden vigtig Betingelse vil det være, at der skabes en vis Ro om Indtægtsfordelingen herhjemme.

16. Paa Forhaand maa man vel stille sig noget tvivlende overfor, om dette vil kunne gøres. De enkelte Samfundsgrupper vil formentlig til Stadighed forsøge at vinde Fordele paa andre Grupperes Bekostning baade ved Løn- og Prisforhøjelser og ved Forhandlinger om Gennemførelse af Udgifts- og Skattelove. Heri er intet unaturligt, men særlig uheldigt virker det naturligvis i en Situation, hvor der saavidt muligt skulde vises en vis Resignation fra alle Sider, naar lige bortses fra de allerlaveste Indkomster. Forudsætningerne herfor synes imidlertid ikke alt for store i Øjeblikket.

For det første mener som nævnt de Samfundsgrupper, som bar Størstedelen af Krigens Byrder, at det ikke nu kan være deres Tur igen, og for det andet maa det tages i Betragtning, at der igennem et langt Tidsrum mellem de to Verdenskrige og før den første Verdenskrig er foregaaet en stadig Udvikling i Retning af en Forbedring af Levevilkaarene for de daarligst stillede. Denne Udvikling gik i Staa under Krigen, og den er efter mit Skøn ikke kommet i Gang igen efter Krigen.

Jeg vil nævne et Eksempel. I næsten alle vore Nabolande er Indkomstskatteskalaen ændret under og efter Krigen og gjort stærkere progressiv. Den Statsindkomstskatteskala, der i Dag er anvendt her i Landet, er nærmest mindre progressiv end Førkrigstidens Skala. Dette medfører, at hver Gang der paa Rigsdagen forelægges nye Skatteforslag, som tilsigter at tilvejebringe et Overskud paa Statens Budget, bliver disse Forslag Genstand for en voldsom Diskussion ud fra fordelingspolitiske Synspunkter, hvorimod det egentlige Formaal med Skatteforslagene næsten forsvinder ud af Diskussionen.

Som et andet Eksempel kan nævnes vor Sociallovgivning, hvor der bortset fra en Forbedring af Aldersrentenydernes Kaar, ingen væsentlige Reforme er gennemført. For Eksempel er vi langt tilbage med Hensyn til at hjælpe Familier med Børn. En videre Indtægtsudjævning behøver ikke alene at finde Sted fra store til smaa Indkomster, men kan ogsaa være tiltrængt inden for samme Indtægtsomraade mellem Personer med forskellige Forsørgerbyrder.

Dette fører mig til den Konklusion, at det vil være af afgørende Betydning for Muligheden for i det hele taget i Aarene fremover at kunne føre

en pengesanerende Finanspolitik, at man faar tilendebragt Arbejdet med den Skatterreform, som er blevet saa stærkt forsinket af Krigen, og at et socialreformatorisk Arbejde atter tages op. Naturligvis vil man ikke herved være kommet ud over alle fordelingspolitiske Vanskeligheder; men en stor Sten vil være ryddet af Vejen for Gennemførelsen af en mere rationel Finanspolitik.

17. Et sidste Spørgsmaal, som jeg vil berøre i denne Forbindelse, er Problemet om Finanspolitikens Fremtidsudsigter. Der er jo noget vist ejendommeligt i dette, at man først bevilger hinanden højere Priser og Lønninger og dernæst søger at reducere disse større Pengeindkomster gennem øgede Skatter. Naturligvis mener hver Part at opnaa en relativ Fordeel i sidste Ende; men man kan have sin Tvivl om, hvorvidt Skattesystemet i det lange Løb kan holde baade til at finansiere en stigende Del af Samfundets Udgifter og tjene som konjunkturpolitisk Instrument. Man maa vel ogsaa regne med, at Skatteydere, der opsparer, efterhaanden opdager, at Forbruget kan holdes konstant ved at lade Opsparingen variere omvendt med Skatteudskrivningens Variationer.

Hvis man kunde bremse Pris- og Lønskruen gennem et fastere Tag om Priserne og paa anden Maade stimulere Opsparingslysten, vilde dette kunne aflaste de finanspolitiske Forholdsregler, der sigter paa at skabe Overskud paa Budgettet. Jeg vilde tro, at Skatteændringer, der stimulerer Opsparingen og statsstøttede Opsparingsordninger, der f. Eks. hjalp lavere Indkomster til at spare op til egen Andel i Lejlighed eller eget Hus, maatte være en Vej, der var værd at betræde.

Hvis Genopbygningen bliver gennemført, vil det altid for en stor Parts Vedkommende være sket paa Bekostning af den store Befolknings Forbrug. Almindeligvis hævder man ogsaa, at de fremtidige Fordele ved Genopbygningen kommer hele Befolkningen til Gode; men dette vil gælde i højere Grad, hvis den frivillige Opsparing øges ogsaa blandt de noget lavere Indkomster, saaledes at det genopbyggede Danmark i højere Grad bliver hele Folkets Ejendom.

Sammenfatning.

18. Nationalbudgettet giver os Midler i Hænde til i god Tid at faa Overblik over den forventede økonomiske Udvikling og muliggør derved, at nødvendige Forholdsregler kan tages i Tide til at fremme eventuelle Maal. I Øjeblikket er det Genopbygningen, det drejer sig om. Saavidt man nu kan se, er vi endelig i 1948 naaet til, at der i hvert Fald ikke er Tale om nogen negativ Genopbygning, idet Investeringskvoten naar Førkrigsniveauet.

Dette er dog ikke helt tilfredsstillende, og skyldes hovedsagelig, at Pengesanereringen ikke er ført fuldstændig igennem. Rentepolitiken maa anses for

mindre anvendelig end Finanspolitiken, som imidlertid ogsaa støder paa store Vanskeligheder af politisk Art.

Dette skyldes særlig, at der ikke er skabt Ro om Indkomstfordelingen, som blev bragt ud af Balance under Krigen. Hvis dette kunde gøres bl. a. gennem skatte- og socialpolitiske Foranstaltninger, og Genopbygningstanken kunde klarlægges for Befolkningen gennem mere langsigtede erhvervsøkonomiske Undersøgelser, skulde der være større Mulighed for at faa fremmet Genopbygningen. Særlig vilde dette være Tilfældet, hvis man kunde gennemføre saadanne Forholdsregler, at Befolkningen blev klar over, at Genopbygningen ikke alene vilde give bedre Levofod fremover, men at der ogsaa var Mulighed for, at alle kunde deltage direkte i Genopbygningen ved at spare nu og være sikker paa at se et Resultat heraf, naar Genopbygningen var tilendebragt. Jeg vil haabe, at Nationalbudgettet, naar det kommer, vil bidrage til, at Diskussionen om disse Problemer vil blive taget op i saa brede Kredse som muligt.